

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการประพันธ์ของสันสกฤตนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบหลักเกณฑ์การประพันธ์ของเขว่ามีระบบระเบียบ เป็นแบบแผนมานานเป็นเวลาดังเกือบ 2,000 ปี เพราะนาฏยศาสตร์หรือตำราการฟ้อนรำของภรตมุณีที่กล่าวถึงรตทั้ง 9 ของการละครนั้นมีมาตั้งแต่ประมาณ 1,900 ปีมาแล้ว ตำราอสังการศาสตร์ของภามะกล่าวถึงศัพทาสังการ หรืออสังการฝ่ายเสียงไว้เพียง 2 อย่างคืออนุปราส และยวมก ทัณฑินกล่าวถึงแต่มกเพียงอย่างเดียว มีมาตั้งแต่ประมาณ 1,200 ปีมาแล้ว ส่วนอรรดาสังการหรืออสังการฝ่ายความหมายนั้น ในอศนิปุระณะซึ่งเป็นตำราอสังการศาสตร์รุ่นเก่าพอ ๆ กับนาฏยศาสตร์ของภรตมุณี ได้กล่าวถึงอรรดาสังการ 5 อย่างคือ รูปกะ อุตเปรกษา วิเศโยกติ วิภาวนา และสมาธิ

เมื่อวิเคราะห์ความงามในมหาชาติคำหลวง โดยอาศัยทฤษฎีของวาคภฏะและภรตมุณีแล้ว ปรากฏว่า มีความงามที่ตรงกันหลายประการ ทั้งอสังการฝ่ายเสียง (ศัพทาสังการ) อสังการฝ่ายความหมาย (อรรดาสังการ) และรตต่าง ๆ ในการประพันธ์ดังนี้

ศัพทาสังการในมหาชาติคำหลวงมี 3 ประเภท คือ

1. อนุปราส
2. ยวมก
3. ปุณรูกตวทาภาส

อรรดาสังการในมหาชาติคำหลวงมี 14 ประเภท คือ

1. อุปมา
2. รูปกะ
3. ซาติ
4. สังคยะ
5. อคิตยะ

6. ประติวิสัยปมา
7. สังกร
8. อุตเปรกษา
9. อากเชป
10. เหตุ
11. ที่ปกัม
12. อวสระ
13. ปรีวฤตติ
14. ปรัศโนทกรรม

รสต่าง ๆ ในการประพันธ์ในมหาชาติคำหลวง มีครบทั้ง 9 รส คือ

1. ศฤงคารรส
2. ทาสยรส
3. กรุณารส
4. เราทรรส
5. วีรรส
6. ภยานกรส
7. พีภัสสรส
8. อัทฤตรส
9. ศานตรส

ความงามของมหาชาติคำหลวงที่วิเคราะห์ผลได้ตามที่กล่าวแล้วนี้ เป็นที่น่าประหลาดใจว่าภาษาสันสกฤตเป็นภาษาคนละตระกูลภาษา แต่ความงามที่ปรากฏในมหาชาติคำหลวงนั้นตรงตามทฤษฎีการประพันธ์ในอสังการศาสตร์ของสันสกฤตอยู่หลายประการ อาจเป็นการบังเอิญที่ภควินาได้ตรงตามหลักเกณฑ์ของสันสกฤต หรือเป็นการตั้งใจที่ภควินสมัยนั้นได้รจนาตามหลักเกณฑ์ของสันสกฤตตามที่ได้ศึกษามา ดังนั้นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเป็น 2 นัย คือ

1. การประพันธ์ไม่ว่าจะเป็นของชาติใด ภาษาใด เมื่อได้พัฒนาการจนกระทั่งถึงขั้นกวีนิพนธ์แล้ว กวีนิพนธ์ของชาตินั้น ภาษานั้น จะมีความงามและความไพเราะตรงกันได้

2. นาวาอากาศเอก (พิเศษ) แย้ม ประพัฒน์ทอง ได้กรุณาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้จากการสัมภาษณ์ว่าในราว ๆ พ.ศ. 1600 สมัยพระเจ้าสรรพลิตธิครองราชสมบัติเมืองทริภุชไชย พระองค์ได้ทรงนับถือพระพุทธศาสนาที่ใช้ภาษาบาลี พระองค์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกและได้ทรงพระผนวชในพระพุทธศาสนา ตามที่ปรากฏในจารึกวัดคอนหรือวัดกู่กุด จังหวัดลำพูน ลักษณะภาษาบาลีในจารึกนั้นประพันธ์เรื่องของพระเจ้าสรรพลิตธิเป็นบทวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นโดยมิได้คัดลอกมาจากคัมภีร์ใด ๆ แสดงว่าการเรียนรู้ภาษาบาลีในสมัยนั้นเจริญรุ่งเรืองมาก ท่านผู้ศึกษาในสมัยนั้นมีความรู้อย่างเชี่ยวชาญถึงขั้นสามารถประพันธ์เรื่องเป็นฉันทในภาษาบาลีได้ จากหลักฐานนี้อาจจะเป็นข้อยืนยันได้ว่าพระคัมภีร์สุโขธาสังการภาษาบาลีของพระมหาสามีสังฆรักขิต ซึ่งได้รจนมาจากตำราอสังการศาสตร์ของสันสกฤต จะได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายอยู่ในหมู่นักศึกษาภาษาบาลีแล้วก็ได้ ถ้าเป็นดังนี้แสดงว่า กวีผู้รจนมหาชาติคำหลวงเมื่อ พ.ศ. 2025 คงได้ศึกษาหลักเกณฑ์ในการแต่งคำประพันธ์จากพระคัมภีร์สุโขธาสังการมาตั้งแต่ราว ๆ พ.ศ. 1600 ก็เป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยนี้แสดงว่ามหาชาติคำหลวงมีความงามที่ตรงตามทฤษฎีการประพันธ์สันสกฤตอย่างแน่นอน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่าในมหาชาติคำหลวงมีความงามที่ไม่ปรากฏในทฤษฎีการประพันธ์สันสกฤต ผู้วิจัยใครจะเรียกว่าเป็นความงามที่เป็นลักษณะพิเศษ หรือเป็นเอกลักษณ์ของวรรณคดีไทย¹ โดยเฉพาะของมหาชาติคำหลวงที่ผู้วิจัยได้นำมาวิจัย มีดังนี้

1. สัมผัสสระ
2. สัมผัสพยัญชนะข้ามวรรค
3. สัมผัสพยัญชนะเป็นคู่ ๆ

¹ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก. หน้า 492-500.

4. สร้อยสลับริวรรค
5. คำอภิปาส
6. คำแถลง
7. คำประสม
8. การเล่นคำ
9. กลบท

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของอสังการศาสตร์สันสกฤต แล้วนำมาวิเคราะห์ความงามในมหาชาติคำหลวงทั้ง 13 กัณฑ์ ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าการแต่งอย่างมีหลักเกณฑ์จะทำให้ความงามของกวีนิพนธ์ไม่แตกต่างกันเลย ถึงแม้ว่าเวลาจะห่างกันถึง 333 ปี ปีนี้เป็นปี พ.ศ. 2525 มหาชาติคำหลวงมีอายุครบ 500 ปีแล้ว มหาชาติคำหลวงก็ยังคงคุณลักษณะเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาที่คงความไพเราะตลอดกาล

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาและวิเคราะห์อสังการในมหาชาติคำหลวงนี้ ผู้วิจัยได้เน้นเฉพาะอสังการฝ่ายเสียง (ศัพท์อสังการ) อสังการฝ่ายความหมาย (อรรถาสังการ) และรสต่าง ๆ ในการประพันธ์ 9 รส ควบคู่การใช้มหาชาติคำหลวงทั้งฉบับที่พิมพ์และต้นฉบับตัวเขียนที่มีอยู่ในแผนกตัวเขียนและจารึก กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร เปรียบเทียบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง วรรณกรรมที่แต่งทำนองมหาชาติคำหลวงนั้นมีหลายฉบับ เช่น กาพย์มหาชาติ ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก และมหาชาติสำนวนต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่นั้นล้วนแต่ได้เนื้อเรื่องมาจากแหล่งเดียวกันคือ เวสสันดรชาดก มหานิยายในชุดทศกนิยายพระสุทนต์ปิฎก น่าจะนำมาเปรียบเทียบกันทางด้านสังคมวิทยา ภาษา และค่านิยมที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีที่เป็นเรื่องเดียวกันแต่แต่งกันคนละสมัยเหล่านี้ นอกจากนี้ น่าจะนำมหาชาติคำหลวงมาเปรียบเทียบกับเวสสันดรชาดก มหานิยายจากพระไตรปิฎก เล่มที่ 20 ที่เรียกว่าพระคัมภีร์ชาดกแปล ฉบับ ส.อ.ส.¹ และเปรียบเทียบกับร่ายยาวมหาเวสสันดร เพื่อ

¹ สำนักอบรมครูวัดสามพระยา.

เปรียบเทียบกันเกี่ยวกับค่าถ้ำ 1,000 ค่าถ้ำ ส่วนภาษาและความไพเราะของการแปล

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้อาจเป็นแนวทางให้ผู้สนใจทางคานอสังการศาสตร์หรือศิลปะในการแต่งคำประพันธ์ได้นำหลักเกณฑ์ไปศึกษาและวิเคราะห์ความไพเราะทางคานวรรณศิลป์จากวรรณคดีเล่มอื่น ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย